

MŰVÉSZETI DIÁKKÖRI DOLGOZAT

Archaikus lények

BKF-MMI

Fotográfia szak

Témavezető: Illés Barna

Archaikus lények

A munkafolyamat

A munkám kezdetekor emberekről készült röntgen negatívokkal kezdtem kísérletezni, fekete-fehér fotópapírra kontaktolva azokat. Eleinte csak absztrakt, felismerhetetlen formákat készítettem belőlük. Azonban szerettem volna kisebb, aprólékosabb motívumokat használni, ezért felkerestem a váci állatkórházat, és további negatívok után érdeklődtem. Szerencsém volt, nagyon segítőkészek voltak, és ideiglenesen rendelkezésemre bocsátották az egész eddigi archívumukat, ami több száz negatívot jelent. Párszor átválogattam a birtokomba került hatalmas anyagot, és nagyon izgalmas dolgokat találtam, sokkal különlegesebb negatívokat, mint amikkel azelőtt dolgoztam: szétfeszített állkapcsú, bemozdult, acsargó állatok roncsolt képeit, legtöbbjük fajtája szinte beazonosíthatatlan. Elkezdett körvonalazódni egy új ötlet, miszerint a darabokból új lényeket állíthatnék össze. Eleinte a laborban maradtam, és folytattam a kísérletezést, de hamar rájöttem, hogy a tervem így csak nagyon nehezen kivitelezhető, hiszen vakon kell elkészítenem az illesztéseket, egy még le nem hívott fotópapíron, és a méretekkel sem voltam elégedett.

Ekkor kezdtem el más technikával próbálkozni, egy archaikus eljárással, az argentotípiával. Az argentotípia lényegében egy ezüstnitráttal és vassókkal bevont kimásolópapír. Mivel nincsen kötőanyaga, ezért látni engedi a papírostokat. Képkalkotó anyagai a vassók és az ezüst, a ferriamóniumcitrát mellett ezüstnitrát, ecetsav és zselatin is szükségeltetik az eljáráshoz. Általában papír hordozón használják, de jól működik selymen, textilen, vagy vakrámára feszített vásznon is. Én alapnak vastag A2-es méretű akvarellpapírt használok.

Úgy gondoltam, egy efféle ősi eljárás nagyon is illik ehhez a munkához, az új lények „teremtéséhez” és nem utolsó sorban technikailag is sokkal jobban megoldható, igaz egy nagyon lassú, és meditatív munkafolyamat. Mielőtt munkához látnék, a kép elkészítését mindig hosszas válogatás előzi meg: már a kezdéskor fontos, hogy a kezemben legyen a lény vázát adó 3-4 negatív - amiket időközben újabb darabokkal bővítek a komponálás közben - az első lépés ezeknek a kiválasztása. Ezután érzékenyítem a papírt, felkenem az oldattal, általában két rétegben, majd miután leitattam a felesleget egy nagy fóliát borítok rá. Elhelyezem a legelső kiválasztott negatívomat, egy ponton a fóliához erősítem, és üveglapot teszek rá. A negatív széleit, és azokat a részeket, amelyeket nem

borít be, drapériákkal takarom le. Azért nem fekete kartont, vagy egyéb merev anyagokat használok, mert fontos, hogy a már levilágított felületnek ne legyenek éles határai, csak elmosottak, így a kontúrok hatása jobban emlékeztet valamilyen szerves anyagra. Miután ezzel elkészültem a kívánt negatívra borítok egy uv lámpát, és levilágítom a szükséges részt. Egy világítás időtartama tíz és negyvenöt perc között mozog, a negatív fedettségétől függően, de menet közben többször is ellenőrzöm. Ettől kezdve a munkafolyamat a fent leírtak ismételéséből áll, újabb és újabb negatívokkal. Mikor a kép elkészült fixálom, és kimosom, majd megszáritom.

Történeti áttekintés

Munkám során gyűjtést készítettem hasonló jellegű munkákról, illetve a teremtéssel való kísérletezés eddigi hátteréről.

Úgy gondolom mind az archaikus technikákhoz, mind a képek témájához kapcsolódik egyfajta alkímista attitűd. A román vallástörténész, és író Mircea Eliade szerint, az alkímia a teremtés tökéletesítésének a korai mestersége. Az alkímisták egyik fő célja, hogy olyan módszereket sajátítsanak el, amellyel mesterségesen életet tudnak teremteni, homunkuluszokat létrehozni, vegyi úton. A homunkulusz szó latinul kicsi embert jelent, így nevezték a lombikban, vegyi úton előállítható embert, vagy emberszerű lényt. Ha arról írok, hogy az alkímisták istent játszottak kísérleteik során, akkor gyűjtésemből nem szabad kihagyni egy jóval aktuálisabb problémát sem, a genetikai kísérleteket.

A technika fejlődése és az új kutatások egyre több etikai kérdést vetnek fel. A genetika segítségével ma már a szülők könnyen befolyásolhatják gyermekük nemét, szemszínét és egyéb tulajdonságait. Kérdés, hogy ez elfogadhatatlan beavatkozás-e a természetes folyamatba, vagy pedig elfogadható.

A teremtéshez kapcsolódik Miller és Urey kísérlete is, 1952-ben. Annak a módját keresték, hogyan jöhettek létre az egyszerűbb légköri molekuláris „építőkövekből” az összetettebbek, melyek fontos láncszemet képeztek az élet nagymolekulái felé. A chicagói egyetem vegyész, Harold Urey, csillagászokkal és kozmológusokkal együttműködve próbálta meg körvonalazni a Föld korai korszakában fennálló légkör összetételét. Arra a következtetésre jutottak, hogy ez kémiaiilag valószínűleg nagyon hasonlított a világegyetem kémiai felépítésére, vagyis összetétele 90% hidrogén, 9% hélium, és a

maradék 1%-ot oxigén, szén, nitrogén, neon, kén, szilícium, vas és argon alkották. Majd 1952-ben Stanley Miller a 22 éves vegyész elhatározta, hogy ellenőrzi Urey elméletét egy kísérlettel. Sikerrel járt: mindössze 1 hét alatt sikerült a szerves élet építőelemeit létrehoznia.

Fiktív lények

Kutatás közben számos alkotásra bukkantam, melyek nem létező lényekkel, illetve azok létrehozásával foglalkoznak.

Az egyik ilyen az Olajfalók című 1987-ben készült csehszlovák áldokumentumfilm, Jan Svěrák rendezésében. Ennek témája új állatfaj, ami kőolajjal táplálkozik, és egy lepusztult észak-csehországi bányavidéken él. A felfedezett kis emlős neve: Pacurofagus oxitoxicus. Olajtócsákban lakik, remekül úszik és különlegessége, hogy növények és más állatok helyett ipari szénhidrogénnel táplálkozik és szén-monoxidot lélegzik. A film hatalmas szenzáció volt, és a készítőik csak a bemutató után két héttel leplezték le az igazságot. Ezzel lényegében azt a kérdést feszegették, hogy hogyan is lehet az igazság és hazugság ügyes keverésével, egyre nagyobb dózisokban történő adagolásával tömegfogyasztásra alkalmassá tenni a félrevezetést. A felvetés hasonló Orson Welles Világok harca című rádiójátékához, amivel 1938-ban több millió amerikai sikert ért el, s teljes pánikba kergetnie. Welles története szerint marslakók szállják meg a földet, és az emberekre támadnak.

Fontosnak tartottam, hogy foglalkozzak Mary Shelley számos feldolgozást megért regényével, a Frankensteinnel is, hiszen a történet mutat némi párhuzamot a munkámmal: a fiatal Victor Frankenstein professzor is különböző (igaz halott) emberek részeiből állít elő egy újabb élőlényt. Az író ötlete egy rémálom hatására fogant, amiben egy „istentelen” tudományt tanulmányozó sápadt diákot látott térdelni egy dolog mellett, amit maga állított össze. Mary sokatmondóan nem ruházta fel névvel a teremtményt, arra utalva ezzel, hogy a névvel, apával és anyával rendelkező emberek között a lény lényegében senki. Felváltva illették a „teremtmény” , a „gonosz lélek-ördög” , a „démon” és a „nyomorult” kifejezésekkel. Amint azt említettem a regény számos feldolgozást megért, és van ezek közt egy, ami még inkább kapcsolódik, hiszen szintén házi kedvencek a főszereplői: ez a

film a Frankenweenie, Tim Burton első filmje. Ez nem más, mint a Frankeinstein történet „gyerek verziója”: az őrült tudós egy kisfiú, a teremtmény pedig elgázolt kutyája, akibe elektromosság segítségével újból életet lehel. A film 1984-ben túl durvának bizonyult családi mozinak, ezért nem mutatták be, azonban 2012 őszére leforgatták a stop motion technikával készült mesés verziót, ami már a mozikban is sikert aratott.

Idő közben rátaláltam egy egészen különös „művészeti ág”, a D.I.Y.(Do It Yourself) Taxidermy követőire is. Ők preparátorok, akik minél elvontabb és bizarrabb hatást szeretnének elérni munkáikkal. Ezen belül is vannak különböző ágazatok, az egyik ilyen a Rogue Taxidermy, más néven vad-állatkitömés. Ez a preparálás olyan formája, amely nem létező élőlényeket teremt meg, más állatok részeiből. Ezt azonban a legtöbb kitömő elítéli. Irreális hibrideket, kihalt állatokat esetleg mesebeli vagy mitikus fajokat hoznak létre, például sárkányokat, griffmadarakat, egyszarvúkat vagy sellőket. Egyesületük a The Minnesota Association Rogue Taxidermists (M.A.R.T). Ők kiállításokat kezdeményeztek, és elmondásuk szerint csakis művészi célból készítik lényeket. Az egyik legismertebb kitömő művész Sarina Brewer, aki valóságszerű torz teremtményeket alkot, olajfestékkel és állati maradványokkal dolgozik, és állatokat preparál. Azt állítja, nem meggyalázza a testeket, hanem mély tiszteletét fejezi ki ezzel az állatvilág felé. Én személy szerint nem szimpatizálok ezekkel a művészekkel, illetve munkásságukkal, de úgy gondolom, hogy a képeim jellegét tekintve megkerülhetetlen, hogy belevegym őket a gyűjtéseembe.

Tervek

Bár a negatívjaim bázisából egyenlőre jól tudok dolgozni, de szeretnék többféle állatról használható felvételeket szerezni, hogy változatosabbak legyenek a figurák. Terveim szerint az Állatorvosi Egyetemhez fordulok majd segítségért az ügyben. Addig is a már meglévő negatívokból alakítok ki új, hiányzó formákat (pl. szárnyak, halfarok, stb.) .

Miután elkészültem a lényekkel, fel fogok keresni egy paleozoológust vagy paleontológust, és megkérem, hogy készítsen tudományos leírásokat a lényeimről, mintha azok valóban élnének, vagy éltek volna.